

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
viktor.berg@regeringskansliet.se

Remissyttrande

Av betänkandet Om ekonomiska styrmedel för en mer cirkulär ekonomi (2024:67)

Diariennr: Fi2024/01941

Svensk Handel som är en bransch- och arbetsgivarorganisation för små och stora företag inom parti-, detalj- och e-handeln med cirka 260 000 medarbetare får med anledning av remissen anförda följande:

Svensk Handel tackar för möjligheten att svara på remissen om ekonomiska styrmedel för en mer cirkulär ekonomi, Fi2024/01941. Nedan följer synpunkter från Svensk Handel, som främst inkluderar sådana som är mer detalj- och grossisthandelsspecifika. I övrigt ansluter sig Svensk Handel till Svenskt Näringslivs remissvar.

Allmänna synpunkter

Utredningen som genomförts lyfter ett viktigt område för att den gröna omställningen ska ske, nämligen ekonomiska styrmedel. Svensk Handel vill understryka att den svenska handeln dagligen arbetar för att bidra till denna omställning och, rätt utformade, kan styrmedel hjälpa till. Fel utformade riskerar de dock att snarare hämma omställningen. Det finns en förhållandevis gedigen kunskap och erfarenhet av vilka åtgärder som ger reell effekt och det är därför synd att kommittén inte bestått av någon representant från näringslivet.

Att i större utsträckning ha beaktat näringslivets erfarenheter av vilka styrmedel som fungerar och ej, hade troligtvis lett till en tydligare vägledning för regeringen i uppföljningen av utredningen. Exempelvis hade det då, ännu tydligare, kunnat framgå att storskaliga omställningen för en mer cirkulär ekonomi kräver åtgärder som sker harmoniserat på minst EU-nivå. Det gäller såväl på organisatorisk som produktnivå. Som utredningen också konstaterar återfinns många av miljö- och klimatutmaningarna kopplade till värdekedjan utanför EU:s gränser, vilket gör nationella styrmedel praktiskt taget verkningslösa och snarare riskerar att

endast snedvrida konkurrensen. Det är bl.a. resultatet av den s.k. kemikalieskatten på elektronik, som inte bidrar till någon miljöförbättring i Sverige utan snarare tvärtom då elektronik importeras via stora utländska e-handelsplattformar, som varken betalar någon skatt eller har någon kontroll på kemikalieinnehållet i produkterna. Kontentan är att punktskatter, som utges för att vara miljöstyrande, bör undvikas då alla erfarenheter visar att de i stället blir fiskala.

Kopplat till den våg av hållbarhetslagstiftning som kommer implementeras från EU de kommande åren är det viktigt att säkerställa att de åtgärder som vidtas för att främja en mer cirkulär ekonomi är så produkt- och branschneutrala som möjligt. Redan idag finns det stora utmaningar med de kommande lagstiftningarna inom exempelvis ekodesign för hållbara produkter (ESPR), förpacknings och förpackningsavfallslagstiftningen (PPWR) och lagstiftningar inom hållbart företagande såsom avskogningslagstiftningen (EUDR). De överlappar ofta varandra och kan ha olika definitioner i olika lagstiftningar. Det är därför viktigt att eventuella enskilda svenska beslut om nationella ekonomiska styrmedel synkroniseras med de processer som pågår i EU. Det gäller för alla delar av näringslivet, men det måste understrykas av de största utmaningarna finns hos små- och medelstora företag (SME). Spretiga och motsägelsefulla regelverk riskerar att försämra konkurrenskraften och i värsta fall slå ut dessa företag, som ofta har en viktig roll för att skapa en lokal cirkulär ekonomi och samhälle.

Svensk Handel välkomnar utredningens fokus på behovet av forskning, innovation och utveckling för att främja cirkulära lösningar. Precis som utredningen framhåller har staten en viktig roll för att knyta ihop hela värdekedjan och säkerställa att utveckling sker i de delar där privata aktörer inte har kapacitet. Utvecklandet av fler producentansvarssystem kan bidra till detta, men det är viktigt att dessa system begränsar finansieringen av F&I till det som direkt berör ansvarsområdet. Det kan exempelvis inte vara en producentansvarsorganisations roll att finansiera insatser långt upp och långt ned i en värdekedja utan fokus bör ligga på faktorer som bidrar till en bättre insamling och sortering av avfallsfraktionen.

En aspekt som Svensk Handel skulle vilja lyfta är vikten av att alla aktörer som sätter produkter på marknaden är med och betalar och säkerställer att de är i linje med EU-krav. Det har det senaste åren skett en enorm ökning av paket från främst Asien som säljs via stora utländska e-handelsplattformar som Temu. Det är självklart att de måste säkerställa att man bidrar till hanteringen av det kommande producentansvaret för exempelvis textil, men det är minst lika viktigt att dess aktörer tar ansvar för innehållet i produkterna man sätter på marknaden. Problemen uppstår när vissa aktörers produkter, t.ex. Shein, innehåller så mycket gifter att flera aktörer vägrar sälja dem second hand och kommuner inte vill hantera dem. I dessa fall är det inte rimligt att övriga aktörer ska behöva ta ansvar för de alla kostnader som uppstår p.g.a. att dessa produkter inte efterlever EU:s lagstiftning.

Specifika synpunkter på utredningens förslag

Då utredningen inte har haft som uppgift att ta fram specifika lagförslag är det svårt att ta ställning till ett flertal av de slutsatser som utredningen drar och handlar det som att olika delar bör analyseras ytterligare. Svensk Handel vill dock göra ett antal inspel till några specifika slutsatser som utredningen drar:

- Svensk Handel stödjer utredningen analys av att incitament för att uppmuntra återanvändning, reparation, uthyrning och återtillverkning spelar en viktig roll för att utveckla den cirkulära ekonomin. Det är därför synd att utredningen avskriver alternativet att införa en lägre mervärdesskattesats. Svensk Handel vill framhålla det snarare skulle kunna ha flera positiva effekter, då det skulle göra dessa affärsmodeller mer prisvärda och vi vet att pris är den viktigaste drivkraften för att utnyttja mer cirkulära tjänster. Svensk Handels årliga hållbarhetsundersökning visar exempelvis att pris är viktigare än hållbarhet när konsumenterna väljer att handla second hand. Förutom detta skulle minskade mervärdesskatter för cirkulära affärsmodeller vara en tydlig signal från politiken att man verkligen värnar och vill underlätta omställningen.
- Utredningen konstaterar att plast och textil är stora flöden i värdekedjan och ger upphov till ansemliga miljö- och klimatutmaningar. Man har därför valt att fokusera på dessa. Det är dock viktigt att komma ihåg att det antagits en mängd nya lagstiftningar inom dessa områden de senaste åren och EU-strategier har tagits fram. Detta framkommer dock inte i tillräcklig utsträckning i utredningen. Exempelvis nämns inte EU:s textila strategi, (COM(2022) 141), vilket tar ett helhetsgrepp för att säkerställa att textilsektorn blir hållbar och cirkulär. Den är helt central för att förstå den omställning som EU:s textilsektor förväntas genomgå de kommande åren. Utredningen tar inte detta helhetsgrepp och blir därför bristfällig.
- Svensk Handel avstyrker utredningens förslag att utreda en bred skatt på nyproducerad textil. Att något är nyproducerat är inte ett tillräckligt argument för att införa en specifik skatt. I skattessystemet finns redan mekanismer som begränsar konsumtionen och det är moms. Att införa punktskatter på enskilda produktgrupper, som inte kan hänföras till någon direkt miljökoppling eller skillnader mellan insatsvaror, riskerar leda till snedvridningar och i förlängningen en urholkning av styrmedelsinstrumentens funktion. Om det ska övervägas införande av skatter bör det åtminstone ha någon direkt miljökoppling, såsom koldioxidskatten fungerar.
- Angående plast är det glädjande att den nuvarande regeringen tagit bort skatten på plastbärkassar, vilket var en väldigt smal punktskatt och straffbeskattade det som oftast var det mest cirkulära alternativet som konsumenten verkligen behövde en påse, nämligen plastbärkassen gjord på förnybart och/eller återvunnet material. Ska skatter införas bör de bara så breda som möjligt och säkerställa att de verkligen bidrar till de miljömål man vill uppnå. Det skulle exempelvis kunna vara initiativ för att begränsa efterfrågan på primär fossil plastråvara.
- Som ett komplement till frågan om styrmedel gällande plast vill Svensk Handel understryka att eventuella initiativ för att inkludera plast i EU:s gränsjusteringsmekanism (CBAM) bör avvaktas till dess mekanismen är fullt fungerande och man kan se att den fungerar för de materialslag som ingår i det första skedet.
- Gällande producentansvar som styrmedel har den svenska handeln en lång erfarenhet av detta och anser dessa fyller en viktig funktion. Erfarenheterna visar dock på att de bör vara så breda som möjligt, fokusera på flöden som har en förhållandevis kort

omsättningstid och har en större volym. Ett avskräckande exempel på motsatsen är producentansvaret som infördes vid årsskiftet gällande plastbaserad fiskeutrustning för fritidsfiske, vilket med största sannolikhet kommer att bli verkningslöst. Utredningens förslag att utreda producentansvar för madrasser ligger i linje med EU:s initiativ och kan därmed motiveras för vidare analys.

- Det producentansvar som ligger närmast i tiden är textil. Svensk Handel har under flera år drivit frågan om att skapa det politiska ramarna för ett svenskt producentansvar. Förhoppningsvis kommer detta ske genom antagandet av EU:s reviderade avfallsdirektiv senare i vår. I förläggningen kan ett svenskt producentansvar för textil fungera som en viktig pusselbit för att utveckla den textila värdekedjan såväl uppströms som nedströms.
- Slutligen vill Svensk Handel understryka vikten av att punktskatten på elektronik tas bort. Det är olyckligt att utredningen föreslår en justering/översyn, när det i själva verket är ett exempel på skatt som direkt motverkar målen om att uppnå en mer cirkulär ekonomi.

SVENSK HANDEL

Magnus Nikkarinen

Hållbarhetsansvarig